The field evaluation of the Žardė, Laistai settlement complex

In 2012, BRIAI excavated 2 test pits and 7 trenches (a total of 655.5 m^2) in a 2.755 km long segment of the future construction site of the Nordbalt power link route (S edge of the city of Klaipėda). The excavation was conducted on the left bank of the now extended river Smeltalė (Fig. 1). During the investigation, three unknown archaeological properties were discovered at the future site of the power line.

An unprotected part of a known archaeological property, Žardė unenclosed settlement III, lies to the S of the protected territory and occupies roughly 365 x 110–250 m. A cultural layer up to 2 m thick with timber (Fig. 2), hand built and hand thrown pottery (Fig. 3), clay daub, and pieces of slag was discovered in it. The layer dates to the early 2nd millennium, but an earlier chronology is possible for this settlement.

Laistai old settlement II was discovered in a roughly 150 x 20 m area to the SW of an early 20th-century garden assigned to Laistai and to the N of a small bog located there. A total of 15.5 m^2 was excavated here and a rich cultural layer up to 35 cm thick with brick rubble, small pieces of charcoal, and hand thrown stoneware dating to the 16th–18th centuries was discovered. This was the site of a farmstead or small manor.

Laistai old settlement III is on a massive, roughly 400 x 300 m moraine hill, which is abandoned farmland, to the SE of an early 20th-century garden assigned to Laistai. Its cultural layer was badly damaged during the 20th century. After excavating a total of 378.5 m^2, archaeological structures were discovered only in the sterile soil. According to the discovered hand built pottery with smooth surfaces this settlement dates to the late 1st – early 2nd millennium.

Dovilė Baltramiejūnaitė

Slengių neįtvirtinta gyvenvietė

Slengių kapinynas (Klaipėdos r., Sendvario sen.) (UK 13072) aptiktas 1972 m. drenuojat dirvą. Kapinynas įrengtas ant neaukštos pakilumos, dabar dalį jo teritorijos dengia Slengių kaimo kapinaitės. Slengių kapinynas tyrinėtas 1977 (V. Žulkus) (*ATL 1978 ir 1979 metais*, V., 1980, p. 101–103), 1996 (R. Banytė-Rowell), 2001 m. (R. Bračiulienė) (*ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 117). Jame įvairiais laikotarpiais laidoti deginti ir nedeginti mirusieji. VII–VIII a. datuojami griautiniai palaidojimai aptikti kapinyno P dalyje. Mirusieji laidoti ŠR–PV kryptimis, su įkapėmis, dalyje kapų aptikta skobtinių karstų liekanų. Kapinyno Š dalyje aptikti VIII–X ir XI–XII a. degintiniai kapai. Ankstesniems palaidojimams skiriami kapai, įrengti pailgose duobėse su skobtiniais karstais ir be jų, griautiniams kapams būdinga įkapių dėjimo tvarka taip pat ovalo formos duobutėse. Kolektyviniai palaidojimai didelėse duobėse datuojami XI–XII a.

2012 m. Slengių kapinyno apsaugos zonoje vykdyti žvalgomieji bei detalieji archeologiniai tyrimai. Gegužės–birželio mėnesiais, sklypų savininkams planuojant keisti žemės paskirtį iš žemės ūkio į gyvenamąją ir vėliau šioje vietoje statyti gyvenamuosius pastatus, iškasta 10 šurfų (1–10) – iš viso 65,55 m^2 plotas apsaugos zonos R dalyje (1 pav.). Šurfuose 4, 6, 10 aptikti archeologiniai objektai.

Šurfe 4 fiksuotas sunkiai nuo armens išsiskiriantis pilkos žemės sluoksnis, kuriame šurfo V dalyje padarytoje išpjovoje aptikti stambūs akmenys, o sluoksnio apatinėje dalyje atidengta 2,6x1,3 m dydžio tamsesnė dėmė, dengiama pailgos formos ŠV–PR kryptimi orientuoto

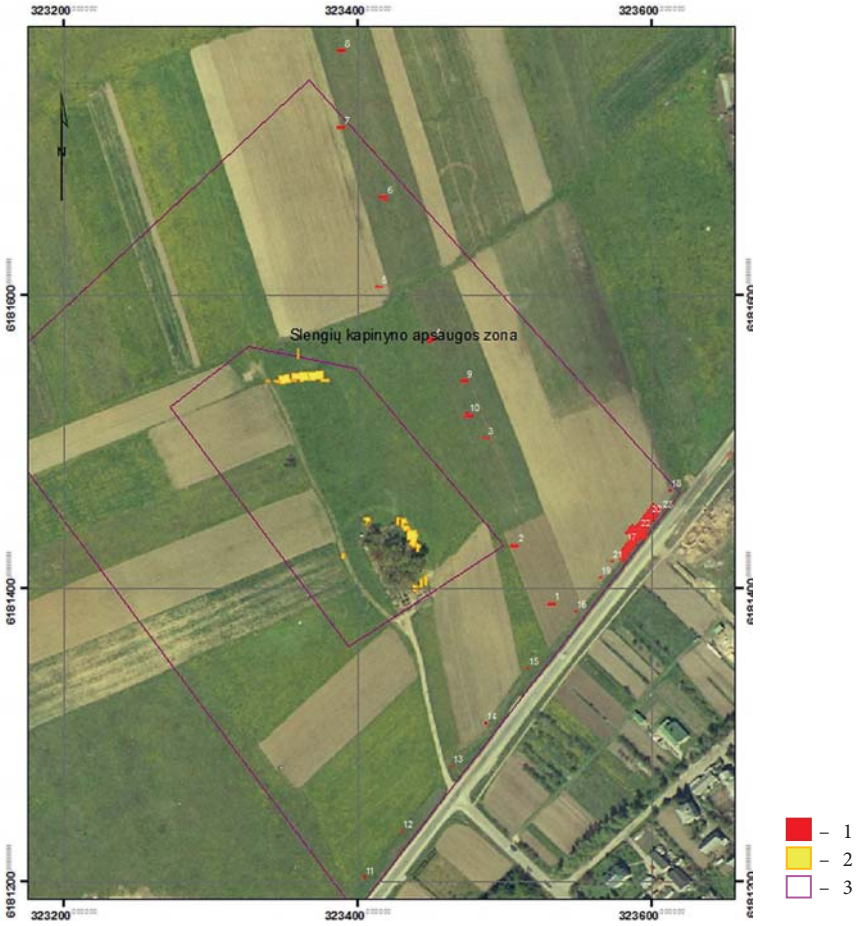

1 pav. 2012 m. Slengų neįtvirtintoje gyvenvietėje vykdytų archeologinių tyrimų situacijos planas: 1 – 2012 m. tirti plotai; 2 – ankesniais metais tirti plotai; 3 – saugoma teritorija. D. Baltramiejūnaitės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2012 investigation conducted at the Slengiai unenclosed settlement: 1 – areas excavated in 2012; 2 – previously excavated areas; 3 – protected territory

smulkių akmenų grindinėlio (2 pav.). Pilkos žemės sluoksnyje aptiktas gintaro žaliavos gabalėlis, po stambiu akmeniu virš akmenų grindinėlio – lipdyto lygiu paviršiumi rantytu pakraštėliu puodo šukių lizdas, o tarp grindinėlio akmenų – du girnų trintuvai. Pagal keramiką objektas datuotinas I tūkst. II puse.

Šurfe 6 po armens sluoksniu įžemio horizonte aptikta 1,1x0,9 m dydžio, 40 cm gylio duobė, užpildyta pilka žeme. Duobės kraštai nuožulnūs, dugnas plokščias. Duobėje 10 cm gylyje nuo jos paviršiaus aptikti tvarkingai puslankiu sudėti akmenys, tarp kurių rastas ir masyvus kūgio formos molinis vertikalių audimo staklių pasvaras (3 pav.). Duobės paskirtis ir datavimas neaiškūs.

Šurfe 10 po armens sluoksniu įžemyje atkasta 2,5x0,9 m dydžio pailga duobė apvaliais

2 pav. Šurfe 4 atidengtas objektas.
D. Baltramiejūnaitės nuotr.
Fig. 2. The object unearthed in test pit 4

0 3 cm

3 pav. Molinis audimo staklių pasvaras iš šurfo 6.
D. Baltramiejūnaitės nuotr.
Fig. 3. The clay loom weight from test pit 6

galais, orientuota ŠR–PV kryptimi. Duobė dugno link nežymiai siaurėjančiais kraštais, apvaliadugnė, užpildyta pilka žeme, 50 cm gylio. Duobės viduryje bei PV krašte aptikti stambūs akmenys. Radinių joje nerasta. Atsižvegiant į duobės dydį ir orientaciją, tikėtina, jog tai kapo duobė, kurioje dėl nepalankių aplinkos sąlygų griaučiai neišliko. Objekto datavimas nenustatytas.

Spalio–lapkričio mėnesiais Slengių kapinyno apsaugos zonoje palei kelią Klaipėda–Triušiai–Kretinga tiesiamo vandentiekio ir nuotekų tinklų vietoje buvo vykdomi žvalgomieji, o vėliau detalieji archeologiniai tyrimai. Žvalgomųjų tyrimų metu iškasta 12 šurfų (11–22) – iš viso 12,5 m^2 plotas (1 pav.). Dviejuose jų aptiktas archeologiniu požiūriu vertingas kultūrinis sluoksnis ir įgilintas objektas – duobė.

Šurfe 17 po armens sluoksniu buvo 25 cm storio juodas kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta pavienių smulkių perdegusių akmenų. Po šiuo sluoksniu pasiektame priesmėlio įžemyje išryškėjo juoda apskrita 40 cm skersmens, 30 cm gylio plokščiadugnė duobė, užpildyta juoda žeme. Palei duobės dugną buvo molio ir anglių sluoksnelis, virš kurio aptikta 12 tinko gabaliukų ir lipdyto lygiu paviršiumi puodo šukių lizdas. Angliukai iš duobės C^{14} būdu datuoti 669–889 AD (kalibruota data).

Šurfe 22 po armeniu aptiktas 15–20 cm storio pilkos spalvos kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta pavienių smulkių perdegusių akmenų.

Žvalgomųjų tyrimų metu nustatytoje kultūrinio sluoksnio paplitimo teritorijoje vėliau vykdyti detalūs archeologiniai tyrimai, kurių metu ištirtas 308 m^2 dydžio plotas – *perkasa 23* (1 pav.). Dalyje perkasos po armens ir supiltiniu sluoksniu aptiktas kultūrinis sluoksnis (4 pav.), kurio storis svyruoja nuo 10 iki 30 cm. Pilkame priemolingame kultūriniame sluoksnyje su gausiai padrikai išsidėsčiusiais skilusiais ir sveikais rieduliukais perkasos P dalyje išsiskyrė tamsesnės dėmės, greičiausiai sietinos su čia stovėjusio pastato liekanomis. Šioms

dėmėms būdingos gausesnės radinių koncentracijos. Didžiausią radinių dalį sudaro lipdytų lygiu ir gludintu paviršiumi puodų šukės, mažiau aptikta smulkių molio tinko ir gintaro žaliavos gabaliukų, metalo dirbinių ir jų fragmentų. Iš pastarųjų paminėtinas geležinis įmovinis siauraašmenis kirvis. Kultūriniame sluoksnyje ir po juo ištirta 15 įgilintų objektų. Tik pavienėse duobėse aptikta radinių – keraminių indų šukių.

Kultūrinis sluoksnis, radiniai ir objektai sietini su I tūkst. II pusėje čia egzistavusia sodybviete. Baigus tyrimus KPD pasiūlyta koreguoti kapinyno teritoriją ir įtraukti į NKVR aptiktos sodybvietės teritoriją.

Slengiai unenclosed settlement

In 2012, a field evaluation: 22 test pits (a total of 78.05 m^2) and one trench (308 m^2) was conducted in the protection zone of 7th–12th-century Slengiai cemetery (Fig. 1). The layer of grey soil in test pit 4 contained oval area paved with small stones, on top of which were large stones (Fig. 2). Pieces of raw amber, two saddle querns, and sherds of a hand built pot with smooth surfaces were discovered within the boundaries of this object. The object should be dated to the second half of the 1st millennium on the basis of the pottery. An oval pit containing a massive conical loom weight (Fig. 3) was discovered in test pit 6. An oval pit containing massive stones, which correspond by shape, size, and orientation to the inhumation burial pits excavated in Slengiai cemetery, but without any bones, was discovered in test pit 10.

A cultural layer with burnt stones and hand built pottery was recorded in test pits 17 and 22 under the topsoil. Trench 23, which was excavated later, encompassed these test pits (Fig. 4). A cultural layer up to 30 cm thick was

4 pav. Perkasos 23 vaizdas nukasus armens sluoksnį. D. Baltramiejūnaitės nuotr.

Fig. 4. Trench 23 after the layer of ploughed topsoil had been removed

found in most of it and objects: building contours, pits, and postholes were discovered under the layer. Split and natural stones, raw amber, hand built pottery with smooth and burnished surfaces, and a socketed, narrow, iron axe were discovered in the layer. The ^{14}C date obtained from the charcoal samples taken from a pit belonging to this farmstead was cal AD 669–889.

Zenonas Baubonis,
Olegas Fediajevas,
Algimantas Merkevičius

Zubrių neįtvirtintos gyvenvietės tyrimai

2012 m. pratęsti archeologiniai tyrimai kelio Alytus–Simnas–Kalvarija (131) statybos vietoje. 2011 m jie vykdyti abiejose Kirsnos upelio pusėse, Mikailiškių ir Zubrių kaimų teritorijose (*ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 59–74), 2012 m. – tik Zubrių kaime (1 pav.).

Perkasa 42 (25x8 m dydžio) matuota į ŠV nuo 2011 m. tyrinėtos perkasos 23 (2 pav.). Jos P dalyje po velėna atidengtas nuo kelio statybos likęs molio su akmenimis ir gargždu sluoksnis, siekiantis apie 1,3 m storį ties P sienele ir išnykstantis arčiau Š sienelės. Po juo aptiktas 10–30 cm storio tamsiai pilko su degėsiais kultūrinio sluoksnio viršutinis horizontas, po kuriuo pasiektas 20–30 cm storio maišyto smėlio su angliukais kultūrinio sluoksnio apatinis horizontas, plonėjantis ar visai išnykstantis perkasos Š dalyje. Viršutinėje kultūrinio sluoksnio dalyje aptikti 3 geležiniai radiniai – peilio geležtė bei du neaiškios paskirties, datuoti XVII–XIX a. Po molio sluoksniu 80 cm gylyje aptikta 1953 m. TSRS 5 kapeikų moneta, pagal kurią daroma išvada, kad po 1953 m. tiesiant asfaltą žemės paviršius šioje vietoje buvo išplaniruotas. Taip pat po molio sluoksniu 1,1 m gylyje surastas

1 pav. Tyrimų vieta šalia kelio Alytus–Simnas–Kalvarija 2012 m. rudenį. O. Fediajevo nuotr.

Fig. 1. The excavation site beside the Alytus–Simnas–Kalvarija road in the autumn of 2012

